

فصلنامه علمی - تخصصی فرهنگ پژوهش

شماره ۲۴، زمستان ۱۳۹۴، ویژه علوم سیاسی

ظرفیت‌های سیاسی حج از دیدگاه امام خمینی علیه السلام

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۰/۱۷ تاریخ تأیید: ۹۵/۵/۲۵

حسن دهقانی*

چکیده

دغدغه‌ی این پژوهش پرداختن به ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام خمینی علیه السلام است. زیرا حج از منظر ایشان فراتر از یک عبادت صرف است و بلکه دارای ابعاد سیاسی اجتماعی نیز می‌باشد که می‌تواند پاسخگوی بحران‌های موجود در عالم اسلام باشد. مهم‌ترین ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام علیه السلام عبارتند از: حج محل تحکیم و وحدت بین مسلمین، چاره‌جویی و حل مشکلات مسلمین، مطرح کردن انقلاب ایران به عنوان الگو، تبلیغات و بیدارگری و هشدار در مورد توطئه‌های استکبار، کانون برائت و مبارزه علیه استکبار. می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: ظرفیت‌های سیاسی، حج، حج مطلوب، بحران، فلسطین، امام خمینی علیه السلام.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

* کارشناسی ارشد علوم سیاسی دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام.

مقدمه

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی علیه السلام، هیمنه‌ی دو ابر قدرت شرق و غرب، شکسته شد و قرائت جدیدی از دین مبین اسلام، یعنی اسلام سیاسی توسط امام علیه السلام به جهانیان عرضه شد و بارقه‌ی امید در دل مسلمانان مظلوم عالم شکوفا شد. امام خمینی علیه السلام بار دیگر اسلام را به عنوان یک حکومتی که دارای برنامه‌های سیاسی و اجتماعی است و می‌تواند پاسخگوی مشکلات مسلمانان باشد مطرح نمود. از منظر امام علیه السلام یکی از عبادات بزرگ اسلام فریضه‌ی عبادی سیاسی حج است. از منظر امام علیه السلام حج دارای ظرفیت‌های سیاسی و اجتماعی فراوانی است که می‌تواند پاسخگوی بحران‌های موجود جهان اسلام نظیر بحران فلسطین باشد. اما در دوره‌ی معاصر حج به عنوان یک عبادت ظاهری صرف مطرح بوده و به کارکردهای سیاسی آن توجه نشده و مسلمانان از پتانسیل عظیم حج در جهت حل بحران‌های اسلام غفلت نموده‌اند که البته یکی از علت‌های مغفول ماندن مسلمین از ابعاد سیاسی حج بر اثر توطئه‌ها و نقشه‌های استکبار و استعمار جهانی بوده است. امام خمینی علیه السلام می‌خواهد که حج از یک عبادت ظاهری صرف خارج شده و مسلمانان در حقیقت به عمق و باطن حج که همان ابعاد سیاسی اجتماعی حج است برسند و در واقع به حج ابراهیمی عمل نمایند. البته حضرت امام علیه السلام معتقد است از ابتدای وجوب فریضه حج، فلسفه‌ی سیاسی اجتماعی آن مد نظر بوده است. در صورت عمل به حج ابراهیمی و مطلوب حضرت امام علیه السلام حج بر طرف‌کننده‌ی بحران‌های موجود جهان اسلام از جمله بحران فلسطین خواهد بود. این مقاله در پی پاسخ به این سؤال اصلی است که ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام خمینی علیه السلام کدامند؟ در این رابطه می‌توان مهم‌ترین ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام علیه السلام را عبارتند از: حج محل تحکیم و وحدت بین مسلمین، چاره‌جویی و حل مشکلات مسلمین، بهره‌برداری علمای اسلامی،

مطرح کردن انقلاب ایران به عنوان الگو، تبلیغات و بیدارگری و هشدار در مورد توطئه‌های استکبار، کانون برائت و مبارزه علیه استکبار. بیان نمود.

۱- حج و تحکیم وحدت بین مسلمین

۱-۱. سرچشمه‌ی وحدت

واژه‌ی زیبا و دوست داشتنی «وحدت» به قدری مورد پسند همه‌ی انسان‌هاست که حتی سوداگران اختلاف نیز دم از وحدت می‌زنند و خود را طرفدار برادری و مواسات می‌شمارند. انسان برای رفع نیاز و ادامه‌ی حیات ناچار است زندگی اجتماعی داشته باشد و به اصطلاح «انسان مدنی بالطبع است» و از طرفی انسان اجتماعی، دارای غرایزی مانند «استخدام‌گری» خشم و غضب، شهوت، حب نفس و خود دوستی و... است که طبعاً در اثر تضاد منافع عامل اختلاف، کشمکش و نزاع خواهد بود پس در نتیجه اختلاف امری قطعی و مسلم خواهد شد.

حال برای رفع اختلاف و ایجاد وحدت در میان مردم چه باید کرد؟ راه‌های مختلفی پیشنهاد شده که ما به راه حل انبیای الهی اشاره می‌کنیم و آن عبارت از این است که در تعیین وظایف، رفتار و کردار انسان بعد درون و برون مورد توجه است و «ایمان و عمل» کاملاً توأمان هستند. اعمال و رفتار باید از زمینه‌ی دل و «قلب سلیم» سرچشمه گیرد تا «عمل صالح» محسوب شود و عقیده و ایمان نیز باید با ثمره و میوه‌ی عمل اثبات شود در غیر این صورت، نه ایمان «ایمان» و نه عمل «عمل صالح» خواهد بود.

«بنابراین، هسته مرکزی در ایجاد وحدت و تشکل واقعی، وحدت عقیده بر مبنای صحیح و شناخت کامل می‌باشد». (دوست محمدی، ۱۳۷۰، صص ۲۸-۲۷) به همین جهت استعمارگران و طاغوت‌ها در گذشته و حال، در ایجاد اختلاف لبه‌ی تیز حملات خود را

همواره متوجه عقیده و باور مردم نموده‌اند تا با ایجاد اختلاف در اعتقادات، به راحتی مردم را پراکنده نمایند و به مقاصد شیطانی خود دست یابند.^(دوست محمدی، ۱۳۷۰، صص ۲۸)

امام خمینی علیه السلام که اندیشمند و مجاهدی بزرگ است به حق توانسته است با بزرگ‌ترین انقلاب قرن بیستم این مکتب را به جهانیان بشناساند و نوعی حکومت بی بدیل اسلامی را به جهانیان معرفی کند. ایشان معتقد است رمز تمام گرفتاری‌های مسلمین در تفرقه و جدایی ملت‌های مسلمان و رمز پیروزی در اتحاد کلمه است. از دیدگاه امام علیه السلام یکی از بزرگ‌ترین دستورات اسلام که می‌تواند نمونه و تجلی واقعی وحدت امت اسلام باشد عمل عبادی سیاسی حج است و ایشان از تمام مسلمانان جهان می‌خواهد تا در پرتو اعمال حج الگو گرفته و اتحاد را بر دنیای اسلام حاکم کنند.

از منظر امام خمینی علیه السلام یکی از مهم‌ترین فلسفه‌های حج، تحکیم وحدت بین مسلمین جهان است و وظیفه‌ی دانشمندان اسلامی است که مسائل مهم اجتماعی را با دیگر برادران اسلامی در میان گذارند و برای حل مشکل طرح ارائه دهند.

«عموم برادران و خواهران اسلامی باید توجه داشته باشند که یکی از مهمات فلسفه حج، ایجاد تفاهم و تحکیم برادری بین مسلمین است و بر دانشمندان و معممین لازم است مسائل اساسی سیاسی و اجتماعی خود را با دیگر برادران در میان گذارند و در رفع آن طرح‌هایی تهیه کنند تا آنان در برگشت به کشورهای خود آنها را تحت نظر علما و ارباب نظر قرار دهند». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۰، ص ۶۲)

امام خمینی علیه السلام معتقد است حج بهترین میعادگاه معارفه‌ی ملت‌های اسلامی است که رنگ‌ها و قومیت‌ها و نژادها را کنار زده و دورنمای تشکیل امت محمدی صلی الله علیه و آله را در جهان به نمایش گذاشته است.

«حج بهترین میعادگاه معارفه ملت‌های اسلامی است که مسلمانان با برادران و خواهران دینی و اسلامی خود از سراسر جهان آشنا می‌شوند و در آن خانه‌ای که متعلق به

تمام جوامع اسلامی و پیروان ابراهیم حنیف است، گردهم می‌آیند و با کنار گذاردن تشخیص‌ها و رنگ‌ها و ملیت‌ها و نژادها به سرزمین و خانه اولین خود رجعت می‌کنند و با مراعات اخلاق کریمه اسلامی و اجتناب از مجادلات و تجملات، صفای اخوت اسلامی و دورنمای تشکل امت محمدی صلی الله علیه و آله را در سراسر جهان به نمایش می‌گذارند». (امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۲۰، ص ۳۴۴)

۲-۱. پیام به مسلمانان جهان و زائران بیت الله الحرام (بیان مصائب مسلمین)

امام زائران خانه‌ی خدا را دعوت می‌کند تا به فرامین قرآن گوش فرا دهند و در مقابل اسلام زدایی شرق و غرب با همدیگر متحد شوند و بیشترین استفاده‌ی معنوی و سیاسی را از حج برده و به سر قربانگاه ابراهیمی - اسماعیلی توجه کنند و دست شیاطین را از کعبه و حریم کشورهای اسلامی قطع کرده و دعوت حق را لبیک گویند.

«لازم است زائرین محترم بیت الله الحرام از هر ملت و مذهبی که هستند به فرامین قرآن کریم گردن نهند. و در مقابل سیل شیطانی بنیانکن اسلام زدایی شرق و غرب و وابستگی بی‌اراده آنان، دست اخوت اسلامی به هم دهند. و به آیات شریف الهی که آنان را به اعتصام به حبل الله فرا خوانده و از تفرقه و اختلاف تحذیر و نهی فرموده است، توجه کنند. از این فریضه عبادی - سیاسی اسلام، در آن امکانه شریفه که بحق برای مصالح موحدین و مسلمین جهان بنا شده است، بیشترین استفاده معنوی و سیاسی را نموده و به سر قربانگاه ابراهیمی - اسماعیلی توجه کنند، که برای خدای تبارک و تعالی و هدف مقدس اسلام تا سرحد فدای عزیزترین ثمره وجود خود باید ایستاد و از هدف الهی دفاع نمود. باید شیطان بزرگ و میانه و کوچک، اولی، وسطی و عقبه را از حریم مقدس اسلام و کعبه و حرم راند. و باید دست شیاطین را از کعبه و حرم کشورهای اسلامی که حریم آن است قطع کرد. و باید دعوت خداوند متعال را لبیک گفت». (امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۱۶،

۳-۱. شکستن بت‌ها و قدرت‌های بزرگ شیطانی

امام زائران بیت الله الحرام را دعوت می‌کند تا در موافق عظیم حج پیمان اتحاد بسته و از تفرقه جلوگیری کنند زیرا اساس پیروزی امت اسلام اجتماع در حق و توحید کلمه است.

«با اتکال به خدای بزرگ در این موافق عظیمه، پیمان اتحاد و اتفاق در مقابل جنود شرک و شیطنت ببندید، و از تفرق و تنازع پرهیزید «وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ» (و با هم نزاع نکنید که سست شوید و هیبت شما از بین برود) (انفال؛ آیه ۴۶) رنگ و بوی ایمان و اسلام که اساس پیروزی و قدرت است با تنازع و دسته‌بندی‌های موافق با هواهای نفسانیه و مخالف با دستور حق تعالی زدوده می‌شود، و اجتماع در حق و توحید کلمه و کلمه توحید که سرچشمه عظمت امت اسلامی است، به پیروزی می‌رسد.» (امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۱۰، صص ۳۳۹-۳۴۰)

امام به مسلمانان جهان عرضه می‌دارد که چرا مسلمانان در صدر اسلام با عده‌ی کم توانستند امت تشکیل دهند ولی حالا با این جمعیت مسلمان و این مخازن بزرگ در مقابل دشمن این قدر ضعیف شده‌اید. ایشان تمام بدبختی‌های مسلمین را در تفرقه بین سران کشورهای اسلامی و مسلمان داند. ایشان مسلمانان را دعوت می‌کند تا علیه مستکبران عالم قیام کنند. (امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۱۰، صص ۳۳۹-۳۴۰)

۴-۱. وحدت امت اسلامی راه حل مشکلات دنیای اسلام (تذکر به حجاج)

امام به فکر چاره برای تفرقه و جدایی امت اسلامی است و راه حل تمام مشکلات مسلمین را اتحاد بین امت اسلامی می‌داند و این را به ملت‌های مسلمان و حجاج متذکر می‌شوند که باید جامعه‌ی اسلامی را دعوت به اتحاد کرد و مرکز دعوت و تبلیغ نیز مکه‌ی مکرمه است و با این کار در واقع به ابراهیم خلیل و پیامبر صلی الله علیه و آله و امام زمان عجل الله فرجه اقتدا می‌کنید.

«امروز چاره چیست و برای شکستن این بتها چه تکلیفی متوجه مسلمانان جهان و مستضعفان می‌باشد؟ یک چاره که اساس چاره‌هاست و ریشه این گرفتاری‌ها را قطع می‌کند و فساد را از بن می‌سوزاند، وحدت مسلمانان، بلکه تمامی مستضعفان و دربند کشیده‌شدگان جهان، است. و این وحدت، که اسلام شریف و قرآن کریم بر آن پافشاری کرده‌اند، با دعوت و تبلیغ دامنه‌دار باید به وجود آید. و مرکز این دعوت و تبلیغ مکه معظمه در زمان اجتماع مسلمین برای فریضه حج است، که ابراهیم خلیل الله و محمد حبیب الله شروع و در آخر الزمان حضرت بقیه الله - ارواحنا لمقدمه الفداء - تعقیب می‌کند.» (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۸، ص ۹۱)

ایشان در پیام دیگری به مسلمانان و حجاج یادآور می‌شوند که رمز تمام گرفتاری مسلمین در اختلاف کلمه است و رمز پیروزی در اتحاد کلمه است که خداوند در قرآن در یک جمله بیان کرده است.

«ای مسلمانان جهان وای پیروان مکتب توحید! رمز تمام گرفتاری‌های کشورهای اسلامی، اختلاف کلمه و عدم هماهنگی است و رمز پیروزی، وحدت کلمه و ایجاد هماهنگی است. که خداوند تعالی در یک جمله بیان فرموده: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا». (آل عمران، بخشی از آیه ۱۰۳، «و همگی به رشته‌ی الهی درآویزید و پراکنده نشوید». «اعتصام به حبل الله؛» بیان هماهنگی جمیع مسلمین است. همه برای اسلام و به سوی اسلام و برای مصالح مسلمین، و گریز از تفرقه و جدایی و گروه‌گرایی - که اساس همه بدبختی‌ها و عقب افتادگی‌هاست. از خداوند متعال عظمت اسلام و مسلمین و وحدت کلمه مسلمانان جهان را خواستارم.» (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۰، ص ۱۶۰)

۲- حج محل چاره جویی و حل مشکلات مسلمین

یکی دیگر از ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام علیه السلام، چاره جویی و حل مشکلات مسلمین است.

۲.۱ بررسی اوضاع مسلمین در حج و مشکلات آنان

امام در پیام خودشان از حجاج می‌خواهند تا در خلال اعمال حج، به گرفتاری‌ها و مشکلات سیاسی کشورهای اسلامی رسیدگی و چاره اندیشی کنند زیرا اهتمام به امر مسلمین، از فرایض مهم اسلام است.

«اکنون که موسم حج بیت الله الحرام است و مسلمین از اطراف جهان به زیارت خانه خدا آمده‌اند، لازم است در خلال اعمال شریفه حج به یکی از بزرگ‌ترین فلسفه این اجتماع عظیم توجه داشته و به وضع اجتماعی و سیاسی کشورهای اسلام رسیدگی کرده و از گرفتاری‌های برادران ایمانی خود مطلع گشته و در رفع آن حسب وظیفه اسلامی و وجدانی کوشش کنند. اهتمام به امر مسلمین، از فرایض مهمه اسلام است.» (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۴، ص ۴۳)

از دیدگاه امام در حج باید مسائل یک ساله‌ی مسلمانانی که به حج می‌آیند بررسی شود و وضعیت حکومت‌ها با طاغوت‌ها و وضعیت ملت‌های مسلمان نسبت به همدیگر و وضعیت حکومت‌ها نسبت به ملت‌ها مورد ارزیابی قرار بگیرد. هم‌چنین وضعیت روحانیون نسبت به حج بررسی شود و اصلاً حج برای همین است که مشکلات یک ساله‌ی مسلمین را بررسی کند.

«مشکلات مردم در حج، باید تمام بلادی که وارد می‌شوند و مردم مستطیعش یا روحانیون محترمش وارد می‌شوند، باید بررسی از اوضاع مسلمین در هر سال بشود که مسلمین در چه حال هستند، بین خودشان با حکومت‌ها چه وضعی است، بین حکومت‌ها با قدرت‌های شیطانی دیگر چه وضعی است، بین خود ملت‌ها با خود ملت‌ها چه وضعی

است، بین روحانیونی که در بلاد متفرقه مسلمین هستند با وضع حج چه وضعی دارند. اینها اموری است که باید رسیدگی به آن بشود و حج برای همین امور است. حج برای این است که مشکلات یک سال مسلمین را بررسی کنند و در صدد رفع مشکلات برآیند». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۸، ص ۵۱)

۲.۲. عبادی - سیاسی بودن دین اسلام (سخنرانی در جمع سفرای کشورهای اسلامی)

ایشان معتقد است اسلام دینی عبادی و سیاسی است نه اینکه فقط جنبه‌ی عبادی داشته باشد و معتقد است که این اجتماعی که اسلام به سهولت آن را برای مسلمین فراهم کرده، در سال یک مرتبه فریضه است برای کسانی که استطاعت دارند و برای همه مسلمین مستحب است. و هدف این اجتماع میلیونی در حجاز بررسی مشکلات مسلمانان و حل آن مشکلات است.

«اسلام یک دین عبادی - سیاسی است که در امور سیاسی اش عبادت منضم است و در امور عبادی اش سیاست. این مجتمعاتی که اسلام برای مسلمین به طور سهولت تهیه فرموده است، در سال یک دفعه فریضه فرموده است بر کسانی که استطاعت دارند که مجتمع بشوند در مکه معظمه و در مواقف شریفه. و برای همه مسلمین مستحب است که مستطیع هم که نباشند این عبادت الهی را به جا بیاورند. و نکته مهم این اجتماعات این است که مسلمین با هم در یک محیط دور از تشریفات - یک محیطی که همه آن جهات شخصیت‌ها را ریخته و با یک کفن و با دو ثوبه مختصر - در این مواقف حاضر شوند و مهم این است که آن چیزهایی که در بلاد مسلمین در طول سال، گذشته است به اطلاع هم برسانند و برای رفع اشکالات مسلمین فکر بکنند. و اجتماع بزرگ میلیونی اسلامی در حجاز برای همین نکته است» (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۳، ص ۲۷۴)

۳- تبلیغات و بیدارگری در حج

تبلیغات و بیدارگری در حج از دیگر ظرفیت‌های سیاسی است.

۳.۱ اهمیت تبلیغ

یکی از عوامل مهم در انتقال پیام و اهداف به دیگران، استفاده از عنصر تبلیغ است که دشمنان اسلام و استکبار جهانی در طول تاریخ از آن به نحو احسن بهره برده و بر ضد دین اسلام تبلیغات کرده‌اند و سعی نمودند تا از اسلام چهره‌ی منفوری در جهان به نمایش گذاشته و گاهی از اوقات نیز به موفقیت‌هایی دست پیدا کرده‌اند. امام خمینی علیه السلام نیز که به اهمیت تبلیغ در اسلام و در عصر حاضر اطلاع یافته است می‌خواهد در حج که اجتماع بزرگ اسلام و مسلمانان است از این عنصر در جهت اطلاع یافتن مسلمانان از قدرت خودشان و برنامه‌های استکبار برای تفرقه و جدایی بین امت اسلام استفاده کند.

۳.۲ حج کانون بیداری و بیدارگری مسلمین

از منظر امام خمینی علیه السلام حج کانون بیداری و بیدارگری مسلمین است، از آنچه که بر سر جوامع اسلامی آمده و در جوامع اسلامی می‌گذرد و واین وظیفه‌ی خطیر اطلاع رسانی و بیدارگری مسلمین بر عهده‌ی گویندگان و نویسندگان است که در اجتماعات حج، باید توطئه‌های استکبار را افشا کنند.

«ای گویندگان و نویسندگان! در اجتماعات بزرگ؛ عرفات و مشعر و مینى و مکه معظمه و مدینه منوره، مسائل اجتماعی و سیاسی مناطق خود را به گوش برادران ایمانی برسانید و از هم طلب نصرت کنید. ای زائران خانه خدا! توطئه‌های راست و چپ و خصوص آمریکای چپ‌اولگر و متجاوز و اسرائیل جنایتکار را به گوش عالمیان برسانید و از آنان استمداد کنید و جنایات این جنایتکاران را بشمارید و به خداوند متعال برای اصلاح

حال مسلمین و قطع ایادی جنایتکاران التجا پیدا کنید». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۰، ص ۳۴۰)

۳.۳ بیان مصائب مسلمین

از دیدگاه امام بزرگ‌ترین درد جوامع اسلامی این است که هنوز فلسفه‌ی بسیاری از احکام اسلام از جمله حج را درک نکرده‌اند.

«بزرگ‌ترین درد جوامع اسلامی این است که هنوز فلسفه واقعی بسیاری از احکام الهی را درک نکرده‌اند؛ و حج با آن همه راز و عظمتی که دارد هنوز به صورت یک عبادت خشک و یک حرکت بی حاصل و بی‌ثمر باقی مانده است». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۲۱، ص ۱۷۷)

ایشان متذکر می‌شوند که یکی از بزرگ‌ترین وظایف مسلمانان پی بردن به این واقعیت است که چرا همیشه باید بخشی از امکانات مادی و معنوی خود را برای ان صرف کنند. از منظر امام آنچه از ناحیه‌ی دشمنان به عنوان فلسفه‌ی حج تبلیغ شده است این است که حج یک سفر سیاحتی - زیارتی است و به ابعاد سیاسی آن توجه نشده است، اما اگر هدف رسیدن به خدا است، چگونه ممکن است با الفاظ صرف و حرکات خشک به خدا رسید؟.

«یکی از وظایف بزرگ مسلمانان پی بردن به این واقعیت است که حج چیست و چرا برای همیشه باید بخشی از امکانات مادی و معنوی خود را برای برپایی آن صرف کنند. چیزی که تا به حال از ناحیه ناآگاهان و یا تحلیل‌گران مغرض و یا جیره‌خواران به عنوان فلسفه حج ترسیم شده است این است که حج یک عبادت دسته جمعی و یک سفر زیارتی - سیاحتی است. به حج چه که چگونه باید زیست و چطور باید مبارزه کرد و با چه کیفیت در مقابل جهان سرمایه داری و کمونیسم ایستاد! به حج چه که حقوق مسلمانان و محرومان را از ظالمین باید ستاند! به حج چه که باید برای فشارهای روحی و جسمی

مسلمانان چاره‌اندیشی نمود! به حج چه که مسلمانان باید به عنوان یک نیروی بزرگ و قدرت سوم جهان خودنمایی کنند! به حج چه که مسلمانان را علیه حکومت‌های وابسته بشوراند. بلکه حج همان سفر تفریحی برای دیدار از قبله و مدینه است و بس! و حال آنکه حج برای نزدیک شدن و اتصال انسان به صاحب خانه است. و حج تنها حرکات و اعمال و لفظها نیست و با کلام و لفظ و حرکت خشک، انسان به خدا نمی‌رسد». (امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۲۱، ص ۷۷)

امام تأسف می‌خورند که با این فلسفه عظیم حج، حج محجور مانده و قرآن محجور مانده زیرا روشنفکران و اندیشمندان و درد آشنایان جهان اسلام که می‌توانند از این اقیانوس بهره‌برداری کنند، تحت تأثیر قدرت طاغوت‌های جهان قرار گرفته و به این ابعاد بی توجه هستند. و این محجور ماندن حج و قرآن غم بزرگی است که نمی‌توان از سیل غم آن به جایی پناه برد.

«ولی اندیشمندان و غواصان و درد آشنایان امت اسلامی اگر دل به دریای معارف آن بزنند و از نزدیک شدن و فرو رفتن در احکام و سیاست‌های اجتماعی آن نترسند، از صدف این دریا گوهرهای هدایت و رشد و حکمت و آزادگی را بیشتر صید خواهند نمود و از زلال حکمت و معرفت آن تا ابد سیراب خواهند گشت. ولی چه باید کرد و این غم بزرگ را به کجا باید برد که حج بسان قرآن مهجور گردیده است. و به همان اندازه‌ای که آن کتاب زندگی و کمال و جمال در حجابهای خود ساخته ما پنهان شده است و این گنجینه اسرار آفرینش در دل خروارها خاک کج‌فکریهای ما دفن و پنهان گردیده است و زبان انس و هدایت و زندگی و فلسفه زندگی‌ساز او به زبان وحشت و مرگ و قبر تنزل کرده است، حج نیز به همان سرنوشت گرفتار گشته است». (امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۲۱، صص ۷۸-۷۷)

۴- حج کانون مبارزه علیه استکبار

یکی دیگر از ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام خمینی علیه السلام این است که حج کانون مبارزه علیه استکبار است.

«مکه‌ی مکرمه را با هماهنگی زائران سراسر جهان به کانون فریاد علیه ستمگران تبدیل کنید؛ که این یکی از اسرار حج است. و خداوند، غنی از لیبک‌ها و عبادات بشر است». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۸، صص ۹۸-۹۷)

۴.۱ شکستن بت‌ها و قدرت‌های شیطانی زمان

ایشان از زائران که از سراسر عالم که به حج آمده‌اند دعوت می‌کنند که این مواقف شریف را بشناسید و از مرکز بت شکنی برای شکستن بت‌های شیطانی امروز آماده شوید و از این قدرت‌های شیطانی و چپاولگران آدم خوار نترسید و در مقابل جنود شرک پیمان اتحاد بسته از تفرقه بپرهیزید.

«شما ای زائران بزرگوار بیت الله الحرام که از چهار سوی عالم به سوی خانه خدا، مرکز توحید و محل وحی و مقام ابراهیم و محمد، دو ابرمرد بت‌شکن و پرخاشگر بر مستکبرین شتافتید و خود را به مواقف کریمه‌ای - که در عصر وحی زمین‌هایی خشک و کوهسارهایی بی‌آب و سبزه، لکن محل هبوط ملائکه الله و هجوم جنود الله و وقوف انبیاء الله و عباد الله الصالحین بود - رساندید. هان! بشناسید این مشاعر بزرگ را، و مجهز شوید از مرکز بت‌شکنی برای شکستن بت‌های بزرگ که به صورت قدرت‌های شیطانی و چپاولگران آدمخوار در آمده‌اند، و از این قدرت‌های تهی از ایمان نهراسید و با اتکال به خدای بزرگ در این مواقف عظیمه، پیمان اتحاد و اتفاق در مقابل جنود شرک و

شیطنت ببندید، و از تفرق و تنازع بپرهیزید وَ لَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِیْحُكُمْ»^۱،
(امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۱۰، صص ۳۳۸-۳۳۷)

۴.۲ انقلاب ایران نمونه‌ی کامل مبارزه علیه استکبار جهانی

امام به مسلمانان جهان امیدواری می‌دهد که از این برزخی که انقلاب اسلامی برای جهانخواران عالم ساخته احساس غرور کنند و امیدوار باشند که وقت نابودی آنان رسیده است.

«مسلمانان جهان و محرومین سراسر گیتی از این برزخ بی‌انتهایی که انقلاب اسلامی ما برای همه جهانخواران آفریده است احساس غرور و آزادی کنند؛ و آوای آزادی و آزادگی را در حیات و سرنوشت خویش سر دهند و بر زخمهای خود مرهم گذارند؛ که دوران بن بست و ناامیدی و تنفس در منطقه کفر به سر آمده است و گلستان ملت‌ها رخ نموده است. و امیدوارم همه مسلمانان شکوفه‌های آزادی و نسیم عطر بهاری و طراوت گل‌های محبت و عشق و چشمه‌سار زلال جوشش اراده خویش را نظاره کنند. همه باید از مرداب و باتلاق و سکوت و سکونی که کارگزاران سیاست امریکا و شوروی بر آن تخم مرگ و اسارت پاشیده‌اند به درآییم و به سوی دریایی که زمزم از آن جوشیده است روانه شویم؛ و پرده کعبه و حرم خدا را که به دست نامحرمان نجس آمریکا و آمریکازاده‌ها آلوده شده است با اشک چشم خویش شستشو دهیم». (امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۱۰، صص ۸۳-۸۲)

۵- هشدار در مورد توطئه‌های استکبار در حج

از منظر امام رحمته الله علیه در حج باید توطئه‌های استکبار بیان شود.

۱- انفال / ۴۶. «و نزع نکنید که ناتوان شوید و مهابت و قوت شما برود».

۵.۱ فلسفه و رسالت حج

امام از تمامی زائران بیت الله الحرام از هر ملت و مذهبی که هستند می‌خواهد که بدانند دشمن اسلام، ابرقدرت‌ها خصوصاً آمریکا و ولیده‌ی فاسدش اسرائیل است که چشم طمع به کشورهای اسلامی دوخته و چپاول منابع مادی مسلمین را در سر می‌پروراند. ایشان ندا می‌دهد که مسلمانان آگاه باشید که رمز موفقیت استکبار تفرقه افکنی بین مسلمانان است و باید مسلمانان هر دو فرقه هوشیار باشند که آمریکا و اسرائیل با اساس اسلام دشمن هستند زیرا اسلام با غارت و چپاول آنها مخالف است.

«مسلمانان حاضر در مواقف کریمه، از هر ملت و مذهب که هستند، باید به خوبی بدانند که دشمن اصلی اسلام و قرآن کریم و پیامبر عظیم الشان - صلی الله علیه و آله و سلم - ابرقدرت‌ها، خصوصاً آمریکا و ولیده فاسدش اسرائیل است که چشم طمع به کشورهای اسلامی دوخته و برای چپاول مخازن عظیم زیرزمینی و روی زمینی این کشورها از هیچ جنایت و توطئه‌ای دست بردار نیستند. و رمز موفقیت آنان در این توطئه شیطانی تفرقه انداختن بین مسلمانان، به هر شکل که بتوانند، می‌باشد. در مراسم حج ممکن است اشخاصی، از قبیل ملأهای وابسته به خود، را وادار کنند که اختلاف بین شیعه و سنی ایجاد کنند؛ و آن قدر به این پدیده شیطانی دامن‌زنند که بعض سادگان باور کنند و موجب تفرقه و فساد شوند. برادران و خواهران هر دو فرقه باید هوشیار باشند. و بدانند که این کوردلان جیره خوار با اسم اسلام و قرآن مجید و سنت پیامبر می‌خواهند اسلام و قرآن و سنت را از بین مسلمین برچینند؛ یا لاقلاً به انحراف کشانند. برادران و خواهران باید بدانند که آمریکا و اسرائیل با اساس اسلام دشمنند؛ چرا که اسلام و کتاب و سنت را خار راه خود و مانع از چپاولگری‌شان می‌دانند». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۹، صص ۲۸-۲۹)

۵.۲ خدشه وارد کردن بر انقلاب ایران

از دیدگاه امام علیه السلام انقلاب ایران با پیروی از کتاب و سنت به پیروزی رسید و توطئه بر علیه انقلاب ایران و حزب الله در حقیقت توطئه برای محو کتاب و اسلام و سنت است و ایران بهانه‌ای بیش نیست. ایشان متذکر می‌شوند که دشمنان اسلام زمانی که حکومت شاه بود با آن موافق بودند زیرا نقشی اسلام زدایی آنها را دنبال می‌کرد اما ایران امروز می‌خواهد دست چپاول آنها را از ایادی مسلمین قطع نماید مخالف هستند و استکبار فقط با حکومت‌هایی که بدتر از خودشان باشد موافق خواهند بود.

«... چرا که ایران با پیروی از همین کتاب و سنت بود که در مقابل آنان بپاخاست و انقلاب نمود و پیروز شد. امروز توطئه بر ضد ایران و حکومت آن و حزب الله در حقیقت توطئه برای محو اسلام و کتاب و سنت است. و ایران بهانه‌ای بیش نیست. اینان با ایران زمان شاه که حکومتش جان نثار آنان بود و ایران را در همه چیز وابسته به آنان کرده و نقشه اسلام‌زدایی را دنبال می‌کرد بسیار موافق بودند. و با ایران امروز که دستشان را از منابع و مخازن کشورمان قطع کرده و مستشاران و وابستگان به آنان را از کشور رانده است مخالفند. از طرف دیگر، دشمن حقیقی آنها هم اسلام است. مگر آنکه اسلامی ساخته و پرداخته بعضی حکومتها و آخوندهای بدتر از آنان باشد که با آن موافقند. و آن اسلام نیز حامی آنان و مدافع منافع آنان است. و از آن دیدگاه است که فریاد مظلومانه حجاج ایرانی را در مرکز وحی و مهبط اذان مِنَ اللّٰهِ وَ رَسُوْلِهِ اَلّٰی النَّاسِ یَوْمَ الْحَجِّ الْاَکْبَرِ اِنَّ اللّٰهَ بَرّیٌّ مِّنَ الْمُشْرِکِیْنَ وَ رَسُوْلُهُ؛ در گلو خفه می‌کنند و به کفر آنان فتوا می‌دهند. پس، در این مقطع زمانی تکلیف الهی حجاج است که اگر مطلبی از گویندگان شنیدند که بوی ایجاد اختلاف بین صفوف مسلمانان را می‌دهد، انکار کنند؛ و براءت از کفار و سردمداران آنان را از وظایف خود در مواقع کریمه بدانند؛ تا حج آنها حج ابراهیمی

ابو الأنبياء صلوات الله عليه - باشد و حج محمدی - صلى الله على و آله و سلم. و أأ ما
أكثر الضجيج و أقل الحجيج^۱ درباره آنها صادق است». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۹،
صص ۲۸-۲۹)

۶- علمای کشورهای اسلامی و حج

از منظر امام علیه السلام علمای اسلامی در حج یک سری وظایفی دارند که در مباحث ذیل
به آنها اشاره می‌شود.

۱.۶ بیدار سازی مسلمانان و وظیفه‌ی علماء و دانشمندان اسلامی

از منظر امام بر عهده‌ی دانشمندان اسلامی است که برای بیدار سازی ملت‌ها
بیانیه‌های مستدلی صادر و با سایر دانشمندان اسلامی تبادل آراء کنند و در آن بیانیه‌ها از
سران کشورهای اسلامی بخواهند تا اختلافات را کنار زده و برای رهایی چنگال استعمار
چاره اندیشی کنند.

«بر دانشمندانی که در این اجتماع شرکت می‌کنند، از هر کشوری که هستند، لازم
است برای بیداری ملت‌ها بیانیه‌های مستدلی با تبادل نظر صادر کرده و در محیط وحی
بین جامعه مسلمین توزیع نمایند و نیز در کشورهای خود پس از مراجعت، نشر دهند؛ و در
آن بیانیه‌ها از سران کشورهای اسلامی بخواهند که اهداف اسلام را نصب عین خود قرار
داده اختلافات را کنار گذاشته برای خلاصی از چنگال استعمار چاره بیندیشند». (امام
خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۲، ص ۳۲۳)

۱. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، ۱۴۰۳ق، بحار الانوار الجامعة لدرر اخبار الائمة الاطهار، (بیروت: دار احیاء التراث
العربی)، ج ۲۷، ص ۱۸۱

۲.۶ تبادل افکار با دانشمندان اسلامی

امام بیان میکنند که علما و روحانیون فرصت تبادل افکار با دیگر دانشمندان اسلامی را جهت حل معضلات دنیای اسلام مغتنم بدانند، هر چند استکبار یا سران بعضی از کشورهای اسلامی از این ملاقات‌ها به شدت می‌ترسند.

«یکی از فرصت‌های بسیار مناسب و مغتنم برای روحانیون، ارتباط با صاحب‌نظران و اندیشمندان و علمای کشورهای اسلامی است. هر چند که استکبار جهانی، یا سران بعضی کشورهای اسلامی بشدت از این نوع ملاقات‌ها و رابطه‌ها بیمناک و از آن جلوگیری و مراقبت می‌نمایند، ولی برنامه‌ریزی سالم و استفاده کردن از این موقعیت مناسب برای تبادل افکار و اندیشه‌ها و پیدا کردن راه حل برای معضلات جوامع اسلامی از خواسته‌های جمهوری اسلامی ایران بوده است.» (امام خمینی رحمته‌الله، ۱۳۸۵، ج ۲۰، صص ۳۳۵-۳۳۴)

ایشان در ادامه بیان می‌دارند که روحانیت متعهد اسلام اگر دیر عمل کند کار از کار خواهد گذشت. و امروز رسالت سنگینی بر عهده‌ی روحانیت اسلام وجود دارد. مگر نه اینکه خداوند از علما پیمان گرفته است که در برابر ستم ستمکاران و ظلم جنایت پیشگان ساکت و آرام ننشینند؟ مگر نه اینکه علما حجت پیامبران و معصومین بر روی زمین هستند؟ پس باید محققان و روشنفکران و علما به داد اسلام رسیده و آن را از غربتی که بدان گرفتار گشته نجات دهند و قدرت خود را آشکار کنند. (امام خمینی رحمته‌الله، ۱۳۸۵، ج ۲۰، صص ۳۳۹-۳۳۶)

۷- حج و صدور انقلاب اسلامی

امام خمینی رحمته‌الله در پیام‌های متعددی از زائران ایرانی بیت الله الحرام خواستند تا اسلام را همانطور هستند که به سایر حجاج معرفی نمایند و بهانه به دست دشمنان ندهند که همه‌ی نگاه‌ها به زائران ایرانی است، زیرا آنان نماینده‌ی انقلاب ایران هستند و برای سایر ملت‌ها باید الگو باشند. ایشان برای زائران ایرانی نقش و رسالت خاصی قائل هستند. امام

بیان می‌دارند که نام ایران به لطف خداوند در جهان ظنین انداز شده و حال در حج که میعادگاه معارفه‌ی ملت‌های مسلمان است، زائران ایرانی باید الگوی سایر حجاج مسلمان باشند و در انجام مراسمات اعمالی را مرتکب نشوند که منشأ اختلاف و تفرقه شود و حتی دستور می‌دهند تا برخی اعمال را در مسجد الحرام نظیر سایر مسلمانان انجام دهند. (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۸، ص ۹۶؛ ج ۱۹، صص ۲۶-۲۷؛ ج ۲۰، صص ۹۷-۹۴ و صص ۳۴۳-۳۴۴).

۷.۱ صدور انقلاب و بیداری ملت‌ها

امام خمینی علیه السلام ضمن اشاره به اینکه یکی از اهداف اصلی پیامبران و پیامبر اسلام دعوت جهانیان به اسلام و ارزش‌های اسلامی بوده، یکی از اهداف دولت اسلامی را نیز دعوت جهانیان به این ارزش‌ها می‌داند که از آن به صدور انقلاب یاد می‌کرد:

«ما می‌خواهیم معنویت انقلاب اسلامی مان را به جهان صادر کنیم». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۲۱، ص ۸۵)

«باید با تبلیغات صحیح، اسلام را آن گونه که هست، به دنیا معرفی نمایید». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۵، ص ۳۲۱)

امام اظهار امیدواری می‌کنند که بسیاری از ملت‌ها انقلاب ایران را درک کرده‌اند و با آن همراه شده و الگو پذیرفته‌اند. این ملت‌ها گرفتار دولت‌هایشان هستند و وقتی می‌بینند که ایران از زیر بار ستم حکومت طاغوتی رها شد آنها هم همین منطبق را خواهند پذیرفت و همین کار خواهند کرد.

«حالا بسیاری از ملت‌ها با ما همراه‌اند. نهضت ما دارد توسعه پیدا می‌کند و می‌رود توی ملت‌ها. ملت‌هایی که ببینند که ملت ایران در مقابل یک قدرت بزرگ ایستاده و پیش برده، یک قدرت شیطانی را که همه قدرت‌ها دنبالش بودند یک ملتی ایستاده و ایستادگی کرده و پیش برده، سایر ملت‌ها هم گرفتارند دیگر. آنها هم همین گرفتاری‌هایی که ما

داریم آنها دارند. مصر به دست سادات و جاهای دیگر هم به دست دیگران. همه ملت‌ها مبتلای به دولت‌هایشان هستند. آنها هم می‌خواهند از زیر این بار بیرون بیایند، وقتی دیدند که ایران قیام کرد و پیش برد، و لو کشته داد اما پیش برد، دیگران هم همین فکر در مغزشان پیدا می‌شود. ملت‌های دیگر هم همین معنا را می‌خواهند. آنها هم همین کار را خواهند کرد» (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۱، ص ۳۳۶)

۷.۲ لزوم بیداری و اتحاد ملت‌ها

امام در انتقاد از سکوت کشورهای اسلامی در مقابل جنایات اسرائیل معتقد است که این جنایات را باید با ملت‌ها در میان گذاشت تا همانند ملت و مردم ایران که بیدار شدند، آنها نیز به بیداری و آگاهی برسند. مسلمین باید بدانند که تا بیداری برای آنان ایجاد نشده گرفتار حکومت‌های سرسپرده به آمریکا هستند.

«... باید با ملت‌ها در میان گذاشت؛ همان طوری که در ایران، ملت ایران بود که فاجعه‌ای که برای اسلام به دست آمریکا و سرسپردگان او - که رژیم منحوس پهلوی است - پیش می‌آمد، همین جوان‌های ایران بودند و همین ملت ایران بود و همین ارتش ایران بود و همین نیروهای دریایی و هوایی و زمینی ایران بود و همین سپاه پاسداران ایران بود و همین جوان‌های بسیج و عشایر ایران بودند که با هم وظیفه فهمیدند، بیدار شدند و با هم مشت‌ها را گره کردند و با مشت، تانک‌ها را از صحنه بیرون کردند. تا ملت‌ها یک همچو بیداری پیدا نکنند و تا ملت‌ها یک همچو انسجامی پیدا نکنند، باید بدانند که محکوم به حکومت‌های فاسد و محکوم به آمریکای جنایتکار و سایر ابرقدرت‌ها هستند. با داشتن آن همه ذخایر، آن همه امکانات، که اگر یک هفته نفت خودشان را به روی این جنایتکارها ببندند تمام مسائل حل خواهد شد، مع ذلک، می‌گویند که ما این کار را نمی‌کنیم. این مصیبت‌ها را ما به کجا باید عرض کنیم، جز به ساحت مقدس خدای تبارک

و تعالی؟ شکایت از این حکومت‌ها را به کجا ببریم جز به ساحت مقدس خدای تبارک و تعالی؟» (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۶، ص ۳۲۶)

۸- حج و برائت از مشرکین

یکی دیگر از ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام خمینی علیه السلام و به عبارتی یکی از مهم‌ترین ظرفیت‌های سیاسی حج برائت از مشرکان است که در بین اعمال حج در اندیشه‌ی امام از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

۸.۱ معنای شرک و مشرک

شرک ضد توحید و به معنای اعتقاد به قدرت‌های موهوم است. موحد، حقیقت پرست و یکتاپرست است و مشرک، موهوم بت پرست و مطیع قدرت‌های خیالی و پنداری است. قدرت‌های موهوم که مورد پرستش مشرکین قرار می‌گیرند، به سه دسته تقسیم می‌شوند: بت نفس (نفس اماره)، بت جماد (لات و هبل و...) و بت قدرت‌های طاغوتی.

خطر بزرگی که امروز جوامع توحیدی را تهدید می‌کند، شرک عملی به معنای سوم یعنی پرستش و فرمانبری بت‌های نوین و قدرت‌های استکباری است و فلسفه‌ی برائت از مشرکین در جهان امروز، مبارزه با سلطه جویی قدرت‌های طاغوتی، عزت و اقتدار مسلمین جهان است. (محمدی ری شهری، بی تا، ص ۴۲۹)

۸.۲ ادیان الهی و برائت از مشرکان

اگر چه ابراهیم خلیل الرحمن علیه السلام نخستین پیامبری بود که با صراحت مسأله‌ی برائت از شرک و مشرکین را اعلام کرد و از این رو قرآن مسلمانان را به تأسی از آن بزرگوار می‌خواند، لیکن با یک نگرش دقیق در قرآن کریم در می‌یابیم که برائت از مشرکین یکی از دو رکن اصلی توحید است و همه‌ی انبیای الهی موظف بوده‌اند در کنار

دعوت مردم به پرستش الله، آنها را به اجتناب از قدرت‌های طاغوتی و برائت از مطلق شرک و مشرک دعوت نمایند. (محمدی ری شهری، بی تا، ص ۴۳۰)

۳.۸ اعلان برائت از ارکان توحیدی

امام خمینی رحمته الله علیه معتقد است که اعلان برائت از مشرکان از ارکان توحیدی و واجبات سیاسی حج است که در ایام حج باید به صورت راهپیمایی و تظاهرات بر ضد مشرکان و ملحدان استکبار جهانی و در رأس آنان آمریکای جنایتکار، در کنار کعبه طنین انداز شود. و خاطره‌ی مهم‌ترین و سیاسی‌ترین حرکت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله زنده بماند و تکرار شود چرا که سنت پیامبر و اعلان برائت کهنه شدنی نیست.

«اعلان برائت از مشرکان که از ارکان توحیدی و واجبات سیاسی حج است، باید در ایام حج به صورت تظاهرات و راهپیمایی با صلابت و شکوه هر چه بیشتر و بهتر برگزار شود و حجاج محترم ایرانی و غیر ایرانی با هماهنگی کامل با مسئولین حج و نماینده این جانب، جناب حجت الاسلام آقای کروی در کلیه مراسم شرکت نمایند و فریاد کوبنده برائت از مشرکان و ملحدان استکبار جهانی و در رأس آنان امریکای جنایتکار را در کنار خانه توحید طنین اندازند و از ابراز بغض و کینه خود نسبت به دشمنان خدا و خلق غافل نشوند. مگر تحقق دیانت جز اعلام محبت و وفاداری نسبت به حق و اظهار خشم و برائت نسبت به باطل است؟ حاشا که خلوص عشق موحدین جز به ظهور کامل نفرت از مشرکین و منافقین میسر شود و کدام خانه‌ای سزاوارتر از کعبه و خانه امن و طهارت و ناس که در آن به هر چه تجاوز و ستم و استثمار و بردگی و یا دون صفتی و نامردمی است عملاً و قولاً پشت شود و در تجدید میثاق أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ «بخشی از آیه ۱۲۷ سوره‌ی اعراف، که خداوند در (عالم ذر) از فرزندان آدم سؤال کرد «آیا من پروردگار شما نیستم؟» بت آله‌ها و اربابان مُتَّفِرِّقُونَ؛ شکسته شود و خاطره مهم‌ترین و بزرگ‌ترین حرکت

سیاسی پیامبر - صلی الله علیه و آله - در وَ اِذَانٌ مِّنَ اللّٰهِ وَ رَسُوْلُهُ اَلٰی النَّاسِ يَوْمَ
الْحَجِّ الْاَكْبَرِ^۱ زنده بماند و تکرار شود، چرا که سنت پیامبر - صلی الله علیه و آله - و
اعلان برائت کهنه شدنی نیست». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۲۰، ص ۳۱۵)

۸.۴ منحصراً نبودن اعلان برائت به زمان و مکان خاص

اعلان برائت نباید منحصر به ایام و مراسم حج شود بلکه باید مسلمانان، فضای عالم
را از عشق و محبت نسبت به ذات حق تعالی و نفرت و بغض عملی نسبت به دشمنان خدا
لبریز کنند و به سیاست‌های جهان خواران گوش فرا ندهند زیرا آنان ممکن است به
وسیله‌ی عمال خودشان که منافقین، ملی گرایان، روحانی نمایان و آخوندهای درباری
هستند این حرکات عملی و سیاسی حج را محکوم کنند و از حج یک عبادت خشک و بی
روح که منحصر در اعمال صرف شود حمایت کنند و حج را آن طور که جهان خواران
می‌خواهند جلوه دهند.

«نه تنها اعلان برائت به ایام و مراسم حج منحصر نشود، که باید مسلمانان فضای
سراسر عالم را از محبت و عشق نسبت به ذات حق و نفرت و بغض عملی نسبت به
دشمنان خدا لبریز کنند و به وسوسه خناسان و شبهات تردیدآفرینان و متحجرین و
منحرفین گوش فرا ندهند و لحظه‌ای از این آهنگ مقدس توحیدی و جهان شمولی
اسلام، غفلت نکنند که مسلماً جهان‌خواران و دشمنان ملت‌ها، بعد از این آرام و قرار نخواهند
داشت و به حیل‌ها و تزویرها و چهره‌های گوناگون متمسک می‌شوند و روحانی‌نماها و
آخوندهای درباری و اجیرشدگان سلاطین و ملیگراها و منافقین به فلسفه‌ها و تفسیرها و
برداشت‌های غلط و منحرف روی می‌آورند و برای خلع سلاح‌های مسلمانان و ضربه زدن به
صلابت و ابهت و اقتدار امت محمد - صلی الله علیه و آله و سلم - به هر کاری دست
می‌زنند و چه بسا جاهلان مُتَنَسِّک «جاهلان زاهد» بگویند که قداست خانه حق و کعبه

۱- توبه آیه / ۳. «اعلانی است از خدا و رسولش در روز حج اکبر».

معظمه را به شعار و تظاهرات و راهپیمایی و اعلان برائت نباید شکست و حج جای عبادت و ذکر است نه میدان صف آراییی و رزم و نیز چه بسا عالمان مُتَهتَک القا کنند که مبارزه و برائت و جنگ و ستیز، کار دنیاداران و دنیا طلبان بوده است و ورود در مسائل سیاسی، آن هم در ایام حج دون شأن روحانیون و علما می‌باشد. که خود این القائات نیز از سیاست مخفی و تحریکات جهانبخواران به شمار می‌رود». (امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵، ج ۲۰، صص ۳۱۶-۳۱۴)

امام در مقابل این سیاست استکبار برای مسلمانان وظیفه‌ای قائل هستند و آن این است که مسلمانان باید با تمام امکانات و وسایل لازم به مقابله‌ی جدی از ارزش‌های الهی و دفاع از مسلمین برخیزند و بیش از این مجال حمله را به صفوف عقیده و عزت مسلمانان ندهند و به مولایشان ابی عبدالله الحسین علیه السلام اقتدا کنند تا در این هنگام تبدیل به ابرقدرتی شوند که شرق و غرب را یارای مقابله‌ی آنان را نداشته باشند و در این هنگام خواهد بود که مسلمانان هم دستور العمل جهاد با نفس و هم جهاد عملی با کفر و شرک را خواهند گرفت.

«مسلمانان باید با همه امکانات و وسایل لازم به مقابله جدی و دفاع از ارزش‌های الهی و منافع مسلمین برخیزند و صفوف مبارزه و دفاع مقدس خویش را محکم و مستحکم نمایند و به این بیخبران و دلمردگان و پیروان شیاطین بیش از این مجال حمله را به صفوف عقیده و عزت مسلمانان ندهند و از همه جا و همه سرزمین‌ها و خصوصاً از کعبه حق به جنود خدا متصل شوند و زائران عزیز، از بهترین و مقدس‌ترین سرزمین‌های عشق و شعور و جهاد به کعبه بالاتری رهسپار شوند و همچون سید و سالار شهیدان حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام - از احرام حج به احرام حرب و از طواف کعبه و حرم به طواف صاحب بیت و از تَوْضُؤْ زمزم به غسل شهادت و خون رو آورند و به امتی شکست ناپذیر و بنیانی مرصوص مبدل گردند که نه ابرقدرت شرق یارای مقابله آنان را داشته باشد نه غرب که مسلماً روح و پیام حج چیز دیگری غیر از این نخواهد بود که

مسلمانان، هم دستور العمل جهاد با نفس را بگیرند و هم برنامه مبارزه با کفر و شرک را». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۲۰، ص ۳۱۶)

امام اظهار امیدواری می‌نمایند که امروز به لطف خدا مسلمانان ایران و سایر ملت‌ها راه خود را یافته‌اند و فریاد برائت از مشرکان را در مرکز ثقل اسلام، هر چه باشکوه‌تر سر می‌دهند و یاد حرکت سیاسی پیامبر صلی الله علیه و آله و امام علی علیه السلام را در حج اکبر زنده نگه می‌دارند و در صورت اتحاد، اگر مسلمانان خواستار قطع ید متجاوزان شوند هیچ قدرتی یارای مقابله با آنان را نخواهد داشت.

«بحمد الله و المنه، امروز ایران و سایر ملت‌های مسلمان راه خود را یافته و انبوه زائران بیت الله الحرام از ایران و سایر کشورهای اسلامی برای احیای مراسم عبادی - سیاسی حج در حول مسجد الحرام، مرکز ثقل اسلام و مهبط ملائکه الله و محل نزول وحی، گرد آمده‌اند تا به وظیفه الهی و قرآنی خود، که همانا اعلام و فریاد برائت از مشرکان است، که رسول ختمی - صلی الله علیه و آله و سلم - به وسیله مولانا علی بن ابی طالب - سلام الله علیه - در حج اکبر اجرا فرمود، عمل خواهند کرد. و اگر ان شاء الله عموم زائران، از هر طایفه و مذهب که از سراسر جهان در آن مکان شریف مجتمع شده‌اند، ندای خداوند را اجابت کنند و با فریاد واحد ستمگران و ظالمان را محکوم نمایند، کاخهای ستم فرو خواهد ریخت. اگر نمایندگان یک میلیارد مسلمان با اسم و رسم از متجاوزان به حقوق مظلومان و بلاد مسلمین برائت جویند و خواستار قطع ید ظالمین شوند، هیچ قدرتی تاب مقاومت با آنان را نخواهد داشت». (امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۵، ج ۱۹،

نتیجه گیری

دغدغه‌ی این پژوهش پرداختن به ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام خمینی علیه السلام بود. زیرا حج از منظر ایشان فراتر از یک عبادت صرف است و بلکه دارای ابعاد سیاسی اجتماعی نیز می‌باشد که می‌تواند پاسخگوی بحران‌های موجود در عالم اسلام باشد. مهم‌ترین ظرفیت‌های سیاسی حج از منظر امام علیه السلام عبارتند بودند از:

- ۱- حج محل تحکیم وحدت بین مسلمین؛
 - ۲- حج محل چاره جویی و حل مشکلات جهان اسلام؛
 - ۳- حج محل تبلیغات و بیدار گری مسلمین؛
 - ۴- حج کانون مبارزه علیه استکبار؛
 - ۵- حج محل هشدار در مورد توطئه‌های استکبار؛
 - ۶- استفاده‌ی علما و دانشمندان اسلامی از حج در جهت حل مشکلات جهان اسلام؛
 - ۷- حج محل مطرح کردن انقلاب ایران به عنوان الگویی برای بیداری مسلمین جهان؛
 - ۸- حج محل مبارزه و پرائت از مشرکین.
- ظرفیت‌های نامبرده از منظر حضرت امام علیه السلام مهم‌ترین ظرفیت‌های سیاسی فریضه حج هستند که می‌توانند پاسخگوی حل مشکلات جهان اسلام، به ویژه حل بحران فلسطین باشند. حضرت امام علیه السلام اظهار تأسف می‌کنند که چرا مسلمانان جهان اسلام و سران کشورهای اسلامی به این ظرفیت‌ها توجه ندارند و این ظرفیت‌ها را در حل بحران‌های موجود جهان اسلام و مشکل فلسطین به کار نمی‌گیرند. در صورت عمل نمودن مسلمانان به حج مطلوب حضرت امام علیه السلام یعنی حج ابراهیمی مشکلات جهان اسلام و بحران فلسطین بر طرف خواهد شد.

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. خمینی، روح الله، ۱۳۸۵، صحیفه امام، مجموعه آثار امام خمینی علیه السلام، (تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام علیه السلام).
۲. _____، صحیفه امام، ج ۴
۳. _____، صحیفه امام، ج ۱۰
۴. _____، صحیفه امام، ج ۱۱
۵. _____، صحیفه امام، ج ۱۳
۶. _____، صحیفه امام، ج ۱۵
۷. _____، صحیفه امام، ج ۱۶
۸. _____، صحیفه امام، ج ۱۸
۹. _____، صحیفه امام، ج ۱۹
۱۰. _____، صحیفه امام، ج ۲۰
۱۱. _____، صحیفه امام، ج ۲۱
۱۲. دوست محمدی، هادی، ۱۳۷۰، حج باشکوه‌ترین تجلی وحدت، چاپ اول، (تهران: مرکز چاپ سازمان تبلیغات اسلامی).
۱۳. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، ۱۴۰۳ق، بحار الانوار الجامعة لدرر اخبار الائمة الاطهار، (بیروت: دار احیاء التراث العربی)، ج ۲۷.
۱۴. محمدی ری شهری، محمد، حج و عمره در قرآن و حدیث، ترجمه جواد محدثی، چاپ اول، قم: [بی‌نا]، [بی-تا].

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی